

УДК 78.036(=161.2)(100):316.7+008
DOI 10.32461/2226-3209.3.2025.344472

Цитування:

Гвоздь Ю. М. Українська сопілка як соціокультурний феномен у глобальному музичному просторі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 3. С. 315–324.

Hvozď Yu. (2025). Ukrainian Sopilka as a Sociocultural Phenomenon in the Global Musical Space. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 3, 315–324 [in Ukrainian].

Гвоздь Юрій Миколайович,
аспірант кафедри музичного мистецтва
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв,
заслужений артист України,
керівник Народної капели бандуристів
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
<https://orcid.org/0000-0002-7991-4950>
dmz2122.uhvozd@dakkkim.edu.ua

УКРАЇНСЬКА СОПІЛКА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН У ГЛОБАЛЬНОМУ МУЗИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Мета дослідження – виявити та проаналізувати форми репрезентації української сопілки в глобальному музичному просторі в контексті музикознавчо-культурологічного осмислення. **Методологія статті** базується на комплексному підході, що включає аналіз функціонування інструмента в складі фольклорних, академічних і кросжанрових ансамблів у Європі, Північній і Південній Америці, Австралії, частково Азії. **Наукова новизна** дослідження полягає в системному аналізі транснаціональних форм репрезентації української сопілки в музичному просторі сучасного світу. Вперше здійснено комплексний розгляд інструмента як знакової одиниці культурного коду, що втілює автентичні елементи звукової традиції та адаптується до сучасних форматів сценічної комунікації. **Висновки.** У результаті проведеного дослідження, аналізу транснаціональних форм репрезентації української сопілки в музичному просторі сучасного світу систематизовано відомості про функціонування інструмента у складі фольклорних, академічних і кросжанрових ансамблів у Європі, Північній і Південній Америці, Австралії, частково Азії. Виявлено естетичні, жанрові й соціокультурні моделі використання сопілки в контексті глобального музичного обігу. Розглянуто інструмент як культурне надбання, що втілює автентичні елементи звукової традиції та водночас адаптується до сучасних форматів сценічної комунікації. Особливу увагу приділено діаспорним формам збереження сопілки як елемента репрезентативної культури.

Ключові слова: українська сопілка, транснаціональні форми репрезентації, музичний простір, музикознавче осмислення, фольклорні ансамблі, академічні ансамблі, кросжанрові ансамблі, діаспорні форми збереження, культурний код, культурна ідентичність, глобалізація музичних практик, транскультурна мобільність, музична дипломатія, культурна спадщина, етнічна музика, музична традиція, музична комунікація.

Hvozď Yuriy, Postgraduate Student, National Academy of Culture and Arts Management, Honoured Artist of Ukraine, Head of the National Bandura Band of the National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Ukrainian Sopilka as a Sociocultural Phenomenon in the Global Musical Space

The purpose of the present study is to identify and analyse the forms of representation of the Ukrainian sopilka in the global musical space in terms of cultural and musicological understanding. **The methodology** employed is founded upon a comprehensive approach, integrating the analysis of the instrument's functioning within folk, academic, and cross-genre ensembles in Europe, North and South America, Australia, and partially Asia. **The scientific novelty** of the study lies in the systematic analysis of the transnational forms of representation of the Ukrainian sopilka in the musical space of the modern world. For the first time, a comprehensive examination of the instrument as a significant unit of cultural code, embodying authentic elements of sound tradition and adapting to contemporary formats of stage communication, has been carried out. **Conclusions.** The study's findings reveal an in-depth analysis of the transnational forms of representation of the Ukrainian sopilka in the musical space of the modern world. Data on the functioning of the instrument within folk, academic, and cross-genre ensembles in Europe, North and South America, Australia, and partially Asia have been systematized. Attention is focused on identifying the aesthetic, genre, and sociocultural models of using the sopilka in the context of global musical circulation. The instrument is considered as a significant unit of cultural code, embodying authentic elements of sound tradition and simultaneously adapting to contemporary formats of stage communication. Special attention is given to the diasporic forms of preserving the sopilka as an element of representative culture.

Keywords: Ukrainian sopilka, transnational forms of representation, musical space, musicological understanding, folk ensembles, academic ensembles, cross-genre ensembles, diasporic forms of preservation, cultural code, cultural identity, globalization of musical practices, transcultural mobility, musical diplomacy, cultural heritage, ethnic music, musical identity, musical tradition, musical communication.

Актуальність теми дослідження. Українська сопілка як інструмент традиційної культури репрезентує не лише архаїчні музичні практики, а й стійкий маркер культурної ідентичності, здатний трансформуватись у глобальному музичному просторі. Як соціокультурний феномен, що бере витoki з архаїчних часів, сопілка пройшла складну еволюцію – від інструменту широко вживаного в побутовій традиції до символу національного звучання в сучасних кроскультурних форматах. Попри свою глибоку локальну вкоріненість, вона стала об'єктом міжнародної уваги, зокрема завдяки діаспорним ініціативам, фестивальному руху, цифровим медіа та інтернаціоналізації української музики після 2014 року.

У світовому музичному контексті українська сопілка дедалі частіше фігурує у складі фольклорних, академічних та експериментальних ансамблів, зокрема в Канаді, Польщі, США, Японії, Австралії. Однак наукова рефлексія щодо цього явища залишається фрагментарною: відсутній комплексний реєстр закордонних колективів, що використовують саме українську сопілку (а не споріднені інструменти типу флейти Пана чи рекордера), не окреслено жанрових і функціональних моделей її інтеграції у світову музичну тканину.

Це суттєво ускладнює культурологічний аналіз транснаціональної присутності українського інструментарію та перешкоджає формуванню цілісної картини української музичної ідентичності у глобальному просторі. Наявність такої картини є особливо важливою в умовах сучасної культурної мобілізації, коли музика стає інструментом м'якої сили, засобом інтеркультурної комунікації та символом культурного опору. Репрезентація сопілки у світових музичних практиках не є лише питанням музичної естетики – вона набуває ознак соціокультурного висловлювання, що втілює процеси деколонізації, автентифікації та зміцнення української присутності у світовому гуманітарному дискурсі.

Аналіз досліджень і публікацій. У музикознавчому й мистецтвознавчому дискурсі українська сопілка розглядається переважно як елемент національної традиції з акцентом на історичних, педагогічних, виконавських та семіотичних аспектах. Фундаментальні праці Б. Корчинської [2],

Ю. Павленка, Л. Павленко [3], Я. Товкайло [6] утворюють методологічну базу для вивчення інструмента в межах академічного і фольклорного контекстів, однак рідко торкаються питань його функціонування в глобалізованому культурному просторі або транснаціональних практик діаспорної артикуляції.

У дослідженні Ярини Товкайло традиційні народні аерофони, включно із сопілкою, репрезентовано як складові початкової мистецької освіти, з виразним наголосом на труднощах методичної інтерпретації автентичного репертуару в умовах інституційного навчання [6].

Трансформацію сопілки як навчального інструмента в системі мистецької освіти, де поєднується академічна методика з традиційною народною технікою, фіксують Ю. та Л. Павленки [3].

Культурологічну парадигму репрезентує Б. Корчинська, яка осмислює сопілку як сакралізований елемент народної інструментальної традиції з глибоким семантичним навантаженням [2].

Доволі значний корпус фольклористичних й етномузикознавчих студій присвячено регіональним особливостям традиційного побутування інструмента, зокрема на Поліссі та в Карпатах. Тут варто виокремити праці О. Ошуркевича, М. Лисенка-Дністровського, М. Хая, І. Клименка, а також фольклористів Рівненщини, які досліджують локальні ладогармонічні моделі, виконавські техніки та соціокультурні механізми збереження традиції в межах міжпоколіннєвої трансмісії. Ці дослідження формують картину регіоналізованого сопілкарства, проте рідко виходять за межі функціонування інструменту поза межами України.

Серед дослідників, які розглядають інструмент у міжжанровому та художньо-естетичному ключі, виокремлюються Є. Бобровников, В. Гуцал, Р. Дверій, Р. Дзвінка [1], А. Кондрашевський, П. Круль, Я. Мазур, І. Мацієвський, І. Скляр, М. Тимофіїв, Б. Яремко та ін. Однак навіть у цих працях не було достатньо досліджено питання інтеркультурної функціональності сопілки, її ролі в мультикультурних просторах, кросжанрових проектах або транснаціональних мережах виконання.

Поза фокусом залишається системний аналіз глобальної мобільності сопілки, її інкорпорацію в музичні ансамблі за межами України, участь у діаспорних культурних подіях, фестивалях, перформансах, освітніх практиках тощо. Це створює помітну лакуну в сучасній гуманітаристиці, яка не враховує потенціал сопілки як медіатора культурної дипломатії, символу репрезентації української ідентичності та складника світової інструментальної гібридності і актуалізує підняту тему дослідження.

Мета роботи – виявити та проаналізувати форми репрезентації української сопілки в глобальному музичному просторі в контексті музикознавчо-культурологічного осмислення.

Виклад основного матеріалу. Поширення української сопілки в глобальному музичному середовищі відображає не лише динаміку діаспорного культурного життя, а й загальні тенденції транснаціональної циркуляції фольклорних елементів. Європейський регіон репрезентує найширший спектр використання сопілки в різних типах ансамблевого музикування. Від традиційних троїстих музик Гуцульщини до електронно-етнічних проєктів нової хвилі, сопілка функціонує як провідний інструмент ансамблевого ладу, що формує мелодичну структуру та стилістичну ідентичність звучання. Карпатська модель виконавства, в якій сопілка пов'язана з природною акустикою та ритуальною стилістикою, трансформується в умовах академічного оркестрового середовища. У

Національному оркестрі народних інструментів України сформовано цілий сопілковий ряд, що репрезентує ладову варіативність та темброву розмаїтість цього інструмента.

Паралельно з академічною адаптацією триває процес популяризації сопілки в межах сучасної естрадної та експериментальної музики. Утвердження сопілки як знакового етнічного елементу в складі таких колективів, як Go_A, ONUKA, Kalush Orchestra, відбувається через стратегічне поєднання синтезованого саунду й фольклорного тембру. Це сприяє формуванню нового коду культурної впізнаваності української музики на міжнародній сцені. І. Діденчук, чия гра на сопілці увійшла до саундбренду Євробачення-2021 і 2022 років, постає як репрезентант академічно підготовленого, але жанрово мобільного виконавця.

Важливою особливістю є мультижанровість ансамблів, що використовують сопілку. Гурт «Haydamaky» інтегрує її в матрицю реггі та року. Це створює гібридну модель музичної ідентичності, в якій автентична тематика зливається з глобальним ритмом. В електро-фолькових проєктах (KAZKA, ONUKA) сопілка не виконує функцію мелодійного ядра, але формує звукову текстуру, впізнавану як «українську». Таке стилістичне позиціонування сприяє сприйняттю інструмента не як артефакту, а як маркера культурної мобільності.

Рис. 1. Гурт «Kubasonics»
Джерело: [7]

На цьому тлі трансформаційної активності всередині України показовим є досвід Північної Америки. Канадські й американські гурти демонструють не лише інтерес до сопілки, а й високий ступінь її технічного й емоційного опрацювання. Гурт The Kubasonics інтерпретує сопілковий мелос у форматі фольклорної іронії, поєднуючи його з енергією folk fusion [7]. Звучання сопілки присутнє в альбомах (зокрема IV: Play, Kubasongs), де Б. Черівік, лідер гурту, грає на сопілці разом із дриббою, теленкою, трембітою тощо (рис. 1).

Це дозволяє утримувати зв'язок із українською культурною традицією без порушення актуальних естетичних очікувань молодіжної аудиторії. Також The Kubasonics організовують заходи, як-от святкування Маланки у Ньюфаундленді, де виконують українські обрядові пісні та інструментальні твори з використанням автентичних народних інструментів.

Рис. 2. Канадський музичний колектив з Торонто
«Lemon Bucket Orchestra»
Джерело: [8]

Lemon Bucket Orchestra активно використовує українську сопілку у своїй творчості, зокрема в ранніх та живих композиціях, де вона є не лише елементом фонові фактури, а й бере участь у сольних епізодах [8]. Уже в дебютному мініальбомі Cheeku (2011) сопілка звучить у таких треках, як Ajde Jano і Tomu Kosa, де поєднується з акордеоном, скрипкою та кларнетом у стилістиці балканського фолк-панку. Ці твори відзначаються енергійною мелодикою, в якій

сопілка виконує роль мелодійного провідника або вступає в діалог із духовими інструментами. У наступному альбомі Lume Lume (2012) вона знову присутня у звучанні оркестру, цього разу у виконанні М. Романяка, який поєднує традиційну манеру гри з експресивною сценічною подачею (рис. 2).

Звучання сопілки, зокрема у виконанні К. Глuch, стало однією з характерних ознак концертних виступів гурту. Отже, сопілка у репертуарі Lemon Bucket Orchestra – не просто етнічний колорит, а повноцінний інструмент живої імпровізації й засіб артикуляції української музичної ідентичності в інтернаціональному контексті. Така інтеграція свідчить про те, що сопілка не замикається в межах національної фольклорної ідентичності, а набуває нової семантичної гнучкості в полі культурного трансферу.

Американський ансамбль Gerdan, керований сопілкарем А. Підківкою [10] (який не лише грає, але й виготовляє сопілки й інші давні духові інструменти), демонструє потенціал сопілки та її різновидів як концертного інструмента світового рівня (рис. 3).

У репертуарі колективу, зокрема, участь в саундтреках до кінофільмів. Звучання сопілки постає як універсальний етнофон, що підсилює емоційне сприйняття. Таке функціональне розширення і затребуваність обґрунтовує потребу в нових підходах до її виконавської освіти, що долає межі суто фольклорного побутування інструменту.

Регіони з меншою щільністю української діаспори репрезентують іншу форму присутності сопілки – переважно як елемент колективної пам'яті, збереженої через ритуалізовані публічні практики. У Південній Америці, зокрема в Бразилії, інструмент функціонує як складова інституційної репрезентації культурної спадщини. Українська сопілка в Бразилії репрезентована передусім як символічний елемент культурної спадщини української діаспори. Її присутність фіксується у межах публічних практик, пов'язаних із репрезентацією традиційної культури, зокрема під час етнокультурних фестивалів, виставок, концертів і громадських подій, організованих у регіонах з потужною українською присутністю, насамперед у штаті Парана. Зокрема, в місті Куритиба, яке вважається неформальною столицею української Бразилії, українські товариства – такі як Sociedade Ucraniana do Brasil (SUBRAS) – формують простір для презентації національного мистецтва, де образ сопілки

виступає етнічним маркером української культури.

Рис. 3. Сопілкар А. Підківка. Ліворуч – із традиційним гуцульським стрієм; праворуч – з сопілкою під час виконання
Джерело: [10]

Отже, у культурній сценографії, оформленні виставкових стендів, костюмованих інтерпретаціях та тематичних майстер-класах сопілка часто функціонує як матеріальний знак української ідентичності. Вона виступає не лише візуальним маркером зв'язку з карпатським чи центральноукраїнським етномузичним спадком, але й формою підтримки спільнотної ідентичності. Її присутність на заходах на кшталт Національний фестиваль українських танців (Festival Nacional de Danças Ucrainianas) створює контекст етнографічної повноти, в якому навіть без безпосереднього виконання інструмент зберігає функцію символічної автентифікації українського звуку.

У бразильському медійному просторі сопілка репрезентується як традиційний гуцульський інструмент, що відтворює звуки природи й пов'язується з гірською фольклорною традицією. Тож у культурному ландшафті української Бразилії сопілка посідає місце не лише фольклорного атрибута, але й інструмента, через який артикулюється етнічна ідентичність у символічному, сценічному та освітньому вимірах.

Паралельно з бразильським кейсом варто зазначити, що в аргентинських і парагвайських українських осередках інструмент також використовується в аматорських оркестрах при

культурних товариствах. Присутність сопілки в цих колективах має стабілізаційну функцію: вона підтримує ритуал святкування, створює емоційний міст між сучасністю та традиційним минулим. Подібні форми трансляції традиції корелюють із концепцією «культурного архіву» в діаспорній антропології, де музичні інструменти стають не лише об'єктами практики, а й символами.

Австралійський контекст демонструє інший вектор – культурну експансію в умовах мультикультурного середовища. Так, в австралійському етномузичному середовищі українська сопілка дійсно отримала нове звучання як елемент культурної експансії в рамках мультикультурного контексту. Сучасні ансамблі, наприклад, Jaga Band або Lemko Band, створюють гібридні форми етнофольклору. Тут сопілка виконує функцію естетичного маркера у структурі перформативної ідентичності.

Це, насамперед, виразно простежується в діяльності сучасних ансамблів, таких як Jaga Band і Lemko Band, які творять справжній музичний синтез – поєднують етнічний фольклор з авангардними інтерпретаціями і сучасною сценічною практикою.

Jaga Band (Сідней, заснована М. Сивак) включає до складу інструментів справжню українську сопілку, поряд з акордеоном,

цимбалами та скрипкою. У своїх виступах гурт використовує сопілку як ключовий етнічний елемент, що звучить у традиційних карпатських мелодіях – їхні композиції вирізняє яскравий, емоційний звук сопілки, що підсилює автентичність і драйв етно-фольку. Наприклад, білоруська музикантка Л. Воронов, що грає на сопілці в Jaga Band, виводить інструмент за межі суто етнічного поля, представляючи його як частину ширшого східноєвропейського культурного коду. Її виконання демонструє високий рівень технічної уніфікації сопілки до західної інструментальної системи, що дозволяє

органічно включати її в багатожанрові програми.

У південній Австралії існує як активний осередок української музики Lemko Band (Аделаїда, за керівництвом Ю. Онисківа), де також використовується сопілка поряд із цимбалами та вокалом. У їхньому репертуарі звучать як веселі танцювальні, так і ліричні мелодії, що походять із традицій українських Карпат [9]. Сопілка в їхньому виконанні не просто додає етнічного колориту – вона активно виконує сольні мелодійні лінії, створюючи глибокий музичний наратив (рис. 4).

Рис. 4. Музиканти ансамблю «Lemko Band» (Аделаїда, Австралія).

Джерело: [9]

В обох колективах сопілка виступає невід’ємною частиною ансамблевого звучання, поєднуючись із струнними й клавішними інструментами, резонуючи як звуковий образ карпатської традиції в австралійському мультикультурному просторі. Це класичний приклад гібридності: традиційний інструмент набуває актуальності завдяки новим контекстам, об’єднуючи український фольклор і сучасну етнотворчість.

Присутність сопілки в азійському просторі носить фрагментарний і ситуативний характер. Відомі приклади гастрольної діяльності українських колективів, таких як Національний заслужений академічний український народний хор України імені Г. Г. Верьовки та Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені П. П. Вірського, де сопілка

функціонувала як елемент концертної демонстрації. У випадку центральноазійських країн, зокрема Казахстану й Узбекистану, інструмент епізодично використовується в межах діяльності аматорських колективів діаспори. Сопілка тут не є елементом щоденної музичної практики, а постає засобом символічної ідентифікації, що використовується під час свят, релігійних чи національних заходів. Її звучання пов’язане з концептом «пам’яті через звук», в якому реконструкція музичного фрагменту виконує функцію соціального нагадування про походження та культурну належність.

Найменш репрезентованою є українська сопілка в культурному просторі африканських країн. Через незначну чисельність українських діаспоричних спільнот відсутнє стабільне ансамблеве середовище, у якому інструмент

функціонував би системно або мав тяглість виконання. Наявні дані (рис. 5) щодо її використання обмежуються повідомленнями про поодинокі виступи в межах мультикультурних фестивалів у Південно-Африканській Республіці чи дипломатичних ініціатив. Зокрема, відомим прикладом є перформанс The Forest – дитячий танцювальний проєкт, у якому сопілка поєднувалася з бітбоксом як форма

синтетичного візуально-звукового етноелемента в урбанізованому просторі Кейптауна [5]. Окремий випадок зафіксовано у Намібії, де в рамках Першого українського кінофестивалю у Віндгуку відбулося інструментальне виконання, що супроводжувало культурну програму заходу, організованого Посольством України [4] (рис. 5).

Ukrainian Association of South Africa Українська Асоціація в ПАР

What happens when folk music meets modern beatboxing?

☀ Pure sound magic!

🎵 Featuring Ukrainian instrument sopilka (yes, a forest flute!) and human beats from Lviv to Makhanda.

Come hear the forest SING this July!

Рис. 5. Публікація Української асоціації в Південно-Африканській Республіці (Ukrainian Association of South Africa), що анонсує музичний перформанс, де сопілка постає в новому ритмічному і жанровому контексті
Джерело: [10]

Подібні епізоди не формують сталої традиції, однак можуть бути інтерпретовані як латентні прояви культурної репрезентації, що актуалізуються внаслідок зовнішнього запиту на екзотичний символізм або як елемент публічної дипломатії. Отже, аналіз просторового розподілу ансамблевого використання української сопілки демонструє різноманітну інституційну та естетичну структурованість. Від професіоналізованих проєктів з високим рівнем креативної адаптації до діаспорних ритуалізованих форм збереження традиції, інструмент набуває нового семантичного змісту в кожному конкретному контексті. Це відкриває перспективи для подальшого дослідження транснаціональної мобільності українського фольклорного інструментарію в умовах культурної гібридизації та глобалізації музичних практик.

Функціональне різноманіття української сопілки в межах світового музичного простору засвідчує поступове переформатування її ролі від інструмента, локалізованого в межах ритуально-етнографічної парадигми, до універсального медіатора міжкультурного звучання. У процесі діаспорного відтворення сопілка не лише зберігає автентичні засоби звуковидобування, а й освоює нові сфери культурної артикуляції, зокрема перформативні формати постетнічної

ідентичності, жанрові конвергенції та цифрові платформи трансляції.

Цей процес корелює з феноменом «культурної трансверсальності», що уможливорює перехід фольклорного інструмента в режим креативного ресурсу для формування гібридних музичних утворень. Наприклад, у творчості таких колективів, як Kalush Orchestra чи Crazy Voda, сопілка функціонує не лише як носій певного етномузичного архетипу, а як репрезентант звукової модальності, здатної підлаштовуватись під синкоповані структури хіп-хопу або латинських ритмів. Це свідчить не лише про трансформацію функціонального статусу інструмента, а й про його інтеграцію в міжжанровий музичний дискурс, де етнічне й естрадне звучання взаємодіють у спільному темброво-ритмічному середовищі.

Водночас зберігається й інша модель, яку можна позначити як «репрезентативно-обрядову». У цій моделі сопілка розглядається як звуковий код української нації, закріплений за фіксованими сценаріями національного представництва: офіційні концерти, фестивалі культури, пам'ятні дні. Її роль у таких ситуаціях набуває соціального навантаження, пов'язаного з репрезентацією спільноти, відтворенням символічної пам'яті та збереженням традиції як маркеру ідентичності. Це особливо помітно в практиках ансамблів

Південної Америки, Австралії, а також під час гастрольної діяльності офіційних українських колективів у країнах Азії.

Сучасна діаспора, зокрема молодіжні ініціативи, активно експериментує з форматами публічної презентації сопілки, прагнучи уникнути кінчу та фольклорної застигlosti. Спостерігається тенденція до створення сценічних продуктів, орієнтованих на критично рефлексивне осмислення традиції. У цих проектах сопілка виконує не лише музичну функцію, а й семіотичну – вона формує поліфонічну метафору приналежності, розриву та повернення, яка актуалізується в умовах глобального переформулювання національних наративів.

Культурологічний аналіз дозволяє розглядати сопілку як елемент транснаціонального інструментального канону, що водночас виконує функцію автентичного маркера, естетичного ресурсу та інструмента культурної дипломатії. У сучасному світі, де ідентичність дедалі частіше фрагментується та актуалізується ситуативно, саме такі інструменти – локальні за походженням, але мобільні за функціональністю – стають носіями складної динаміки між традицією і трансформацією.

Результати проведеного огляду ансамблів і музичних колективів, які використовують українську сопілку в регіонах Євразії, Америки, Австралії та частково Азії, свідчать про становлення нового простору культурної присутності. Його параметри визначаються не стільки кількісною присутністю, скільки якісними моделями співіснування інструмента з іншими музичними кодами, а також здатністю до перетину жанрових, географічних та етнічних меж. У цьому просторі сопілка виступає не як релікт традиції, а як активний агент музичної комунікації, здатний фіксувати зміни у способах формування колективної ідентичності через звук.

Дослідження географії використання української сопілки ансамблів і музичних гуртів, що використовують українську сопілку у своїй виконавській практиці, за географічною ознакою доводить, що наявність сопілки як в професійних, так і аматорських колективах, які функціонують у межах діаспорних громад, державних філармоній або незалежної сцени, і в яких фіксується використання саме української сопілки, а не споріднених інструментів, має стійкий, не епізодичний характер. Отже, сопілка є інтегрованим елементом інструментального

складу, а не винятковим випадком у межах одного виступу.

Для країн Азії та Африки зафіксовано поодинокі або нерегулярні приклади, що не відповідають критерію системної присутності, тому кількість ансамблів у цих регіонах не є репрезентативною з точки зору сталого функціонування інструмента. Водночас позитивною тенденцією є те, що в рамках представницьких заходів – дипломатичних, фестивальних або культурно-просвітницьких – для презентації музичної культури України звертаються саме до використання сопілки як знакового елемента традиційного інструментарію. Це засвідчує символічну вагу сопілки в національному культурному наративі та її здатність виконувати функцію ідентифікаційного маркера у транснаціональному контексті.

Отже, розгляд глобальної топографії функціонування української сопілки в сучасних умовах транскультурної мобільності, зокрема в діаспорних та міжкультурних контекстах, окреслює подальшу перспективу дослідження щодо розробки класифікації світових ансамблів, що використовують музичний інструмент сопілку, з урахуванням регіональної належності, інституційного статусу (професійні, аматорські, освітні, незалежні), жанрового спрямування (фольклорні, академічні, неофольклорні, експериментальні, популярно-комерційні), ступеня автентичності інструмента (традиційна українська сопілка чи її стилізовані модифікації), а також типу репертуару (обрядовий, концертний, синтетичний) тощо. Така класифікація є необхідною для систематизації наявного матеріалу, виявлення структурних закономірностей у транснаціональному функціонуванні інструмента та подальшого обґрунтування культурної стійкості сопілки як маркера української ідентичності у глобалізованому музичному просторі. Вона також дозволить зіставити регіональні варіанти побутування інструмента, простежити трансформаційні процеси в інтерпретаційних практиках та окреслити потенціал для міждисциплінарного аналізу культурної динаміки в контексті мобільності та гібридизації.

Висновки. У результаті проведеного дослідження, аналізу транснаціональних форм репрезентації української сопілки в музичному просторі сучасного світу систематизовано дані про функціонування інструмента у складі фольклорних, академічних і кросжанрових

ансамблів у Європі, Північній і Південній Америці, Австралії, частково Азії. Виявлено естетичні, жанрові й соціокультурні моделі використання сопілки в контексті глобального музичного обігу. Розглянуто інструмент як культурне надбання, що втілює автентичні елементи звукової традиції та водночас адаптується до сучасних форматів сценічної комунікації.

Розглянуто інструмент як знакову одиницю культурного коду, що втілює автентичні елементи звукової традиції та водночас адаптується до сучасних форматів сценічної комунікації. Показано, що сопілка, на відміну від архаїчного сприйняття як маргінального селянського інструмента, дедалі частіше виконує функцію маркера культурної мобільності та художнього переозначення. Проаналізовано її участь у створенні гібридних музичних утворень, де вона поєднується з електронікою, хіп-хопом, джазом та іншими світовими жанрами.

Особливу увагу приділено діаспорним формам збереження сопілки як елемента репрезентативної культури. У цих контекстах інструмент фігурує як звуковий носій колективної пам'яті, що активується в ритуальних і святкових практиках, зберігаючи свою семантичну функцію в межах трансгенераційної культурної трансляції. Окреслено просторові відмінності у стратегіях використання сопілки – від естетичного експерименту до ритуалізованого збереження етнічного спадку.

Отже, українська сопілка набуває статусу знакового інструмента у глобальній музичній мережі, в якому поєднуються архаїчні семіотичні структури, сучасні художні практики й соціальні механізми репрезентації. Її транснаціональне побутування окреслює нову парадигму культурної мобільності, в якій інструмент функціонує як динамічний засіб символічної присутності України в глобальному музичному просторі.

Література

1. Дзвінка Р. Традиційні народні духові інструменти в контексті сучасного етномузикознавства. *Народна творчість та етнологія*. 2019. № 1 (41). URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npd_2019_1_41.pdf (дата звернення: 01.07.2025).
2. Корчинська-Яскевич Б. М. Витоки і становлення професійної сопілкової культури в

просторі українського інструменталізму : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. Львів, 2017. 20 с.

3. Павленко Ю. М., Павленко Л. Є. Сопілка. Перші кроки : навчальний посібник. Київ, 2019. 56 с. URL: https://arts-library.com.ua/bitstream/123456789/3451/1/Сопілка.Перші_кроки.pdf (дата звернення: 01.07.2025).

4. Перший український кінофестиваль у Намібії проходить у Віндгуку. *Українформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3527990-ukrainian-prohodit-persij-ukrainskij-kinofestival.html> (дата звернення: 30.06.2025) (дата звернення: 01.07.2025).

5. Українська асоціація в Південно-Африканській Республіці (Ukrainian Association of South Africa). URL: <https://www.facebook.com/UkrainianAssociationofSouthAfrica.UAZA/posts/what-happens-when-folk-music-meets-modern-beatboxing-pure-sound-magic-featuring-/1049843973946028/> (дата звернення: 04.07.2025).

6. Товкайло Я. М. Традиційні народні аерофони в контексті навчання в мистецьких школах. *Мистецтвознавчі записки*. 2020. Вип. 38. С. 159–164. URL: <https://journals.urau.ua/mz/article/view/222114/222268> (дата звернення: 01.07.2025).

7. Kubasonics зображення концерту. URL: <https://i.ytimg.com/vi/nO1mtFRORKA/hq720.jpg?sqp=-oaymwEhCK4FEIIDSFrYq4qpAxMIARUAAAAAGAEIADDIQj0AgKJD&rs=AOn4CLDFNqA9caQ19i5kP8fhn1O0TVLrSw> (дата звернення: 30.06.2025).

8. Lemon Bucket Orkestra. URL: https://f4.bcbits.com/img/a3630975839_16.jpg (дата звернення: 30.06.2025).

9. Lemko Band (Аделаїда, за керівництвом Юрія Онисківа). *Ukrainian Association of South Australia Inc.* 2024. URL: <https://ukrainiansadelaide.com.au/cultural-ensembles/lemko-band/> (дата звернення: 30.06.2025).

10. National Council for the Traditional Arts. Ukrainian Folk Wind Instruments. [Відео]. YouTube, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PMZzO44GwuM> (дата звернення: 30.06.2025).

11. The Forest. Ukrainian Association of South Africa. *Facebook*. 2023. URL: <https://www.facebook.com/UkrainianAssociationofSouthAfrica.UAZA/posts/what-happens-when-folk-music-meets-modern-beatboxing-pure-sound-magic-featuring-/1049843973946028/> (дата звернення: 01.07.2025).

References

1. Dzvinika, R. (2019). Traditional Folk Wind Instruments in the Context of Modern Ethnomusicology. *Folk Art and Ethnology*, 1 (41). Retrieved from: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npd_2019_1_41.pdf [in Ukrainian].
2. Korchynska-Yaskevych, B. M. (2017). Origins and Formation of Professional Sopilka Culture in the Space of Ukrainian Instrumentalism: Abstract of

the Candidate of Art History Dissertation. Lviv [in Ukrainian].

3. Pavlenko, Yu. M., & Pavlenko, L. Ye. (2019). Sopilka. First Steps: Tutorial. Kyiv. Retrieved from: https://arts-library.com.ua/bitstream/123456789/345/1/Сопілка.Перші_кроки.pdf [in Ukrainian].

4. The First Ukrainian Film Festival in Namibia Takes Place in Windhoek. (2022, July 21). Ukrinform. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3527990-u-namibii-prohodit-persij-ukrainskij-kinofestival.html> [in Ukrainian].

5. Publication of the Ukrainian Association in the Republic of South Africa (Ukrainian Association of South Africa). (2025, July 4). Retrieved from: <https://www.facebook.com/UkrainianAssociationofSouthAfrica.UAZA/posts/what-happens-when-folk-music-meets-modern-beatboxing-pure-sound-magic-featuring-/1049843973946028/> [in Ukrainian].

6. Tovkaylo, Ya. M. (2020). Traditional Folk Aerophones in the Context of Teaching in Art Schools. Art Studies Notes, 38, 159–164. Retrieved from: <https://journals.uran.ua/mz/article/view/222114/222268> [in Ukrainian].

7. Kubasonics Band. (2025). Retrieved from: <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/5a43dc1518b27d634a11108d/1515977004665-QRMZJV-FNEWQZ8AYMBPCE/Kubasonics+NY+2021+%283>

%29.jpg and https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRi-o7aaicixgfORt_kj8poqNcMHjoOIwTD7A&s [in English].

8. Canadian Music Band from Toronto Lemon Bucket Orkestra. (2025). Retrieved from: https://f4.bcbits.com/img/a3630975839_16.jpg [in English].

9. Lemko Band (Adelaide, under the direction of Yuri Onyskov). (2024). Ukrainian Association of South Australia Inc. Retrieved from: <https://ukrainiansadelaide.com.au/cultural-ensembles/lemko-band/> [in English].

10. National Council for the Traditional Arts. Ukrainian Folk Wind Instruments. [Video]. YouTube, 2021. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=PMZzO44GwuM> (дата звернення: 30.06.2025).

11. The Forest. (2023). Ukrainian Association of South Africa. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/UkrainianAssociationofSouthAfrica.UAZA/posts/what-happens-when-folk-music-meets-modern-beatboxing-pure-sound-magic-featuring-/1049843973946028/> [in English].

*Стаття надійшла до редакції 07.08.2025
Отримано після доопрацювання 09.09.2025
Прийнято до друку 16.09.2025
Опубліковано 30.09.2025*